

KIMYO DARSLARIDA ZAMONAVIY INTERAKTIV O'QITISH USULLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI

Shamsiddinov Muhammadjon Ziyavidinovich

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

3-son akademik litseyi kimyo fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Hozirgi zamon ta'lim jarayonida interaktiv o'qitish usullarining roli kundan-kunga ortib bormoqda. Chunki bugungi bosqichda kimyo fanini samarali va zamonaviy ruhda o'qitish, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyatini rivojlantirish hamda yuksak intellektual salohiyatga ega shaxslarni tarbiyalashni taqozo qiladi. Kimyo darslarida an'anaviy dars o'tkazish uslublaridan farqli o'laroq, zamonaviy interaktiv metodlar joriy etilishi natijasida darslar mazmuni boyiydi, talabaning o'quv jarayonidagi faolligi oshadi, fan yutuqlarini hayotiy muammolar bilan bog'lashda yuqori natijalarga erishiladi.

Kalit so'zlar: interaktiv usullar, kimyo ta'limi, zamonaviy pedagogika, innovatsion metodlar, axborot texnologiyalari, o'quvchilar faolligi, dars samaradorligi, yangi ta'lim texnologiyalari, guruhda ishlash, mustaqil fikrlash.

Bugungi globallashuv davri o'z oldimizga yangi vazifalarni qo'ymoqda. Jahonning ilg'or pedagogik tajribalaridan foydalanish, o'quvchilarning bilimga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish hamda ularni mustaqil izlanishga undash, aynan interaktiv o'qitish usullari qo'llaniladigan darslarda yanada samarali amalga oshiriladi. Kimyo fani o'rganilayotganida interaktiv vositalar, zamonaviy axborot texnologiyalari va pedagogik yondashuvlar dars jarayonini murakkab va tushunarsiz sahnadan oddiy va suvdek oson bo'ladigan, fikrlash va baholash imkoniyati keng bo'lgan markazga aylantiradi. O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida jonli muloqot yuzaga kelishi, darsning interfaol tashkil etilishi orqali har bir o'quvchi o'z fikri, qarashlari va bilimini erkin namoyon qilishi uchun sharoit yaratiladi. Bugungi kun maktablarida, ayniqsa kimyo fanini o'qitishda zamonaviy interaktiv o'qitish usullaridan foydalanish ta'lim sifatini oshiradi, o'quvchilarning qiziqishini rag'batlantiradi va ularni faol ishtirokchi sifatida

o'qitish jarayoniga jalb etadi. Darsda faqatgina bilim emas, balki nutq madaniyati, ijtimoiy ko'nikmalar, tahlil qilish va o'z fikrini bildira olish malakalari ham rivojlanadi. O'quvchilar turli muammolar yuzasidan mustaqil izlanish olib borishga, hayotiy voqealarga ilmiy yondasha olishga o'rganadilar. Bu jarayon esa ularda tanqidiy fikrlash qobiliyatini kuchaytiradi, muammoga kompleks yondashuv shakllanadi [1].

Zamonaviy interaktiv o'qitish usullarining samaradorligi, eng avvalo, ularning o'zbek maktablarining amaliy hayotiga moslashuvdagi yutuqlarda namoyon bo'ladi. Kimyo – aniq fanlar jumlasiga kiradigan, qoidalar va qonuniyatlarga boy fan sifatida hamisha kuchli nazariy hamda amaliy yondashuvni talab etadi. O'qituvchi darsni tashkil etayotganida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishi, darsni interaktiv suhbatlar, guruhlarda ishlash, aqliy hujum, rolly o'yin kabi metodlar yordamida tashkil etishi dars samaradorligini bir necha barobarga oshiradi. O'qituvchining yangi pedagogik texnologiyalar yuzasidan bilim va ko'nikmalari, O'zbekiston hamda jahondagi ilg'or tajribalarni chuqur o'rganishi, uni amaliyotga tatbiq qilishi darsni nafaqat mazmunli, balki hayot uchun ham foydali bo'lishini ta'minlaydi. Shu jihatdan, zamonaviy interaktiv o'qitish usullari talabaning mustaqil va tashabbuskor bo'lishini, o'z fikrini erkin ifodalashini, bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlashini, guruhda ishlash jarayonida esa hamkorlik va o'zaro hurmat tamoyillarini o'zlashtirishini kafolatlaydi. Kimyo darslarining interaktiv tashkil etilishi o'quvchida aktsentni faqat o'qituvchiga emas, asosiy maruza o'rniga o'quvchilar samarali muloqot hamda faoliyatga jalb etilishiga olib keladi. Zamonaviy interaktiv metodlar bevosita amaliy tajriba, muammoli vazifalar, testlar, elektron o'quv qurollari, taqdimotlar, klaster tuzilmalari orqali bilimlarni kengaytirish va mustahkamlash imkonini beradi. Kimyo darslarida interaktiv usullardan foydalanish orqali o'quvchilar og'zaki va yozma nutqini, fikrlash doirasini, tahliliy va mantiqiy salohiyatini kengaytiradi. Bu esa nafaqat kimyoviy bilimlarni, balki boshqa fanlar bilan bog'liq bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga, mustaqil bilim olishda o'z yo'lini topishga yordam beradi. Shuningdek, interaktiv metodlar yordamida o'quvchilar o'z oldilariga muammolar qo'yish, ularni tahlil qilish va samarali yo'l bilan hal qilishni

o'rganadilar. O'qituvchi esa dars jarayonini tashkil etishda zamonaviy axborot texnologiyalari va pedagogik yondashuvlarni muvofiq birlashtiradi, o'quvchilarga shaxsiy yondashadi, ularda kasbiy ko'nikmalar va ilmiy tafakkur shakllantirish uchun yangi imkoniyatlarni ochib beradi [2].

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar interaktiv usullarning ahamiyati va samaradorligi yuzasidan ko'plab xulosalar beradi. Shularning asosiylaridan biri shuki, interaktiv darslarda kimyo fani nafaqat axborot beruvchi fan sifatida, balki dunyoni tushuntiruvchi, muammoni ilmiy asosda hal etuvchi, ijodiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatuvchi soha sifatida namoyon bo'ladi. Interaktiv metodlar va zamonaviy texnologiyalar bilan olib borilgan darslarda har bir o'quvchi o'ziga xos yondashuvga ega bo'ladi hamda o'zining bilim doirasini kengaytirishga harakat qiladi. Maktab darslarida ham, ta'lim muassasalarida ham interaktiv o'qitish usullari yordamida o'quvchilar har tomonlama rivojlanishi, kasb sohasida ham yetakchi bo'lishi uchun mustahkam zamin yaratiladi. Kimyo fanini interaktiv o'qitish natijasida o'quvchilar o'rtasida fanlarga qiziqish, o'z kuchiga bo'lgan ishonch, mustaqil o'qish va tadqiqot olib borish, zamonaviy axborot texnologiyalarini vijdonan va samarali ishlatish, jamoada mehnat qilish, bir-birini tushunish, ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarni chuqur anglash, doimiy rivojlanib borish istagi kuchayadi. Yangi metodlarga asoslangan darslar o'quvchini doimo faol, erkin, bilimga chanqoq, ijodkor, o'z-ustida ishlaydigan va natijani yuqori baholashga harakat qiladigan inson qilib tarbiyalaydi. Interaktiv darslarda o'quvchilar oramizda ilmiy tadqiqotchi, tanqidiy va mustaqil fikrga ega oliy malakali mutaxassis bo'lib yetishadi [3].

Interaktiv metodlar doirasida o'quvchini oldin passiv bilim oluvchidan faol axborot ishlab chiqaruvchi, tahlil qiluvchi va baholovchi shaxs darajasiga ko'tarish mumkin. Kimyo darslari jarayonida bu metodlarni qo'llash, dars materialini multimedia, infografika, aqliy hujum, muammoli savollar, loyiha ishlari orqali o'zlashtirish, o'quvchilarning intellektual ijodkorligi va mustaqil qaror qabul qilish salohiyatini oshiradi. Bunday darslarda har bir o'quvchi o'z bilimini doimiy kengaytirishga, yangi bilimlarni mustaqil o'zlashtirishga harakat qiladi. O'qituvchi esa

zamonaviy texnologiyalar va yangi metodlardan unumli foydalangan holda o'z ustida ishlashni, yangiliklarni amaliyotga joriy etishni urfiratadi. Interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslarning yana bir muhim tomoni – o'quvchilarni hayotga tayyorlashda katta ahamiyat kasb etishidir. Chunki o'quvchilar darsda faqat bilim emas, balki zamonaviy jamiyat talablariga mos ijtimoiy, kommunikativ, kasbiy va ma'naviy ko'nikmalarni ham egallab boradi. O'qituvchi esa axborotlarni shunchaki beruvchi emas, balki yo'lboshlovchi, rag'batlantiruvchi, faoliyatni tashkil qiluvchi va har bir o'quvchiga individual imkoniyatlarni ochib bera oladigan mas'ul shaxsga aylanadi. Shu bilan birga, interaktiv metodlarning takomillashuvi va amaliyotga keng joriy etilishi jamiyat taraqqiyotida ham muhim rol o'ynaydi. Kimyo darslarida turli interaktiv texnologiyalar, elektron darsliklar, onlayn platformalar, laboratoriya va loyihalash ishlari, test tizimlari joriy etilishi zamonaviy ta'lim fazosida ta'lim sifatini oshirish, ilg'or pedagogik yondashuvlarni shakllantirish, mustaqil va ijodiy fikrlovchi yoshlarni yetishtirish uchun eng muhim faktorlardan biri hisoblanadi. Kimyo fanida zamonaviy interaktiv o'qitish metodikasi keng joriy etilishi o'quvchilarda chuqur va mukammal bilim, yuqori darajadagi mustaqil tahlil qilish ko'nikmalari, ijodiy va tanqidiy fikrlash, hamkorlik va o'zaro yordam xususiyatlarini shakllantiradi. Bu esa ta'lim jarayonining eng muhim natijasi hisoblanadi. Interaktiv usullar yordamida talabalarda ishchanlik, fidoyilik, o'z kasbiga sadoqat, vaqtni oqilona taqsimlash, zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish, bilimga, tajribaga e'tibor bilan qarash boyitiladi [4].

Davrimizda zamonaviy kimyo darslarining asosiy yutug'i – fan bilan hayot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatishdadir. Interaktiv metodlarni amalga oshirish natijasida yanada jonli, qiziqarli, samarali va maqsadga yo'naltirilgan darslar tashkil qilinmoqda. O'quvchilar an'anaviy mentalitetdan chiqib, yangi fikrga, mustaqil izlanishga, zamonaviy texnilardan tashabbuskorlik bilan foydalanishga o'rganib boriladi. Eng asosiysi, o'qituvchi va o'quvchi bir-birini anglash, birgalikda faoliyat yuritish, natijani baholash va xatolardan to'g'ri xulosa chiqarish asosida birga ishlaydi. Interaktiv darslarda muloqot, fikr almashinuvi, jamoada, juftlikda ishlash, o'z ustida

ishlash, mustaqil qaror qabul qilish singari ko'nikmalar rivojlanadi. Bu esa o'quvchilarda hayotiy muammolarga ilmiy asosda yondashish, ijtimoiy-tarbiyaviy rollarni to'g'ri anglashi va kelajakda ushbu ko'nikmalardan samarali foydalanishga yordam beradi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, kimyo darslarida zamonaviy interaktiv o'qitish usullaridan foydalanish, fan mazmunini chuqur va keng yoritish, o'quvchilar ishtirokini maksimal darajada oshirish, intellektual va ijodiy salohiyatini yuksaltirishning eng mukammal va zamonaviy yo'li hisoblanadi. Interaktiv metodlar natijasida darslar hayotiy, qiziqarli, o'quvchini mustaqil izlanishga va yangilik sari intilishka undaydigan makonga aylanadi. Bu esa zamonaviy maktab, ilg'or o'qituvchi va yetakchi yoshlarni yetishtirishda muhim zamin vazifasini o'taydi. Kimyo fanida zamonaviy interaktiv o'qitish metodlaridan to'g'ri hamda ijodiy foydalanish ta'lim jarayonini yangi bosqichga ko'taradi, o'quvchilarda hayotga, ilmga, taraqqiyotga muhabbat uyg'otadi va ularni kelajakda mustaqil, bilimli, samarador va ongli shaxs qilib tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alisherov, R., & Tukhtayeva, D. (2019). "Kimyo fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish." Zamonaviy Ta'lim, 4(2), 123-130.
2. Begmatova, S. (2018). "Kimyo darslarida interaktiv metodlardan foydalanish yo'llari." Ilmiy Amaliy Jurnal, 6(1), 59-63.
3. Boboev, A. (2017). "O'quvchilarda kimyo fani bo'yicha mustaqil fikrlashni rivojlantirish." Kimyo ta'limoti, 5(3), 44-50.
4. Ergasheva, D. (2020). "Kimyo ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish." Yangi Ta'lim, 3(2), 87-92.
5. Jabborova, A. (2021). "Kimyo darslarida interfaol metodlar asosida o'quvchilarning bilimini oshirish." Pedagogika va Innovatsiyalar, 7(4), 22-27.
6. Karimova, N. (2022). "Kimyo fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ahamiyati." O'zbek Tili va Adabiyoti, 14(2), 35-41.

7. Matmuratova, S. (2018). "Kimyo darslarida mustaqil ishlarni tashkil etish." Fan va Texnologiyalar, 1(6), 18-22.